

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/94967>

Please be advised that this information was generated on 2019-09-17 and may be subject to change.

David F. Ford, *Christian Wisdom: Desiring God and Learning in Love*, (Cambridge Studies in Christian Doctrine), Cambridge, Cambridge University Press, 2007; 399 blz., \$ 33.99, ISBN 978-0-521-69838-2.

Een lijvige studie, geschreven in een empathische en evocatieve stijl die bijna dwingt het werk persoonlijk te nemen. Dat lijkt ook de bedoeling. De auteur vraagt aandacht voor het christendom als wijsheidstraditie zoals hij die waarneemt in de Schrift en de hedendaagse interpretatie in de context van een gelovende en biddende gemeenschap. Christelijke wijsheid is voor F. in de ruimste zin van het woord echt 'levenswerk'. Wat zijn de kernelementen in die wijsheidstraditie en wat kan daarvan de relevantie zijn voor het leven anno 2008? Het boek kent een rijkdom aan thema's. Om er enkele te noemen: wijsheid in de Schrift (met allerlei dwarsverbanden naar belangrijke theologische vragen); Job; het interreligieuze gesprek; post-holocaust wijsheid; de interdisciplinaire uitwisseling aan universiteiten; wijsheidschristologie; de inter-persoonlijke wijsheid in de omgang met mensen met een leerhandicap (prachtig geïllustreerd aan de internationale Archebeweging en de interpretatie van het evangelie van Johannes in die gemeenschap). Uiteindelijk staat voor de auteur in de zoektocht naar christelijke wijsheid de liefde centraal, die geregeerd wordt door gratuïteit. De dragende gedachte van het boek staat als een huis: geloofswijsheid is gegrondvest in bevestigd worden, geleid worden, bevraagd en gezocht worden, verrast worden, gewild en geliefd worden. Geen boek dat zomaar even te lezen is, daarvoor vraagt het te veel aan voortdurende eigen bezinning en reflectie van de lezer; daarvoor is het op momenten ook te gedrongen gecomponeerd en te zeer een exponent van een persoonlijke zoektocht van de schrijver. Dat is een kracht en een zwakte. Aanbevolen! (Robert Jan Peeters)

W.M. Dekker, *De relationaliteit van God: Onafhankelijkheid en relatie in de godsleer en ontologie van Francesco Turretini en Eberhard Jüngel*, Zoetermeer, Boekencentrum, 2008; 455 blz., € 32,50, ISBN 978-90-239-2281-0.

Deze dissertatie verbindt een hedendaagse vraag met een klassiek theologisch thema: wat betekent in relatie staan? Van oudsher is dan de vraag naar de triniteit aan de orde. Hoe is de heilswerkelijkheid te verstaan dat God zich aan ons openbaart en daarbij zichzelf blijft, in wezen relationeel én onafhankelijk is? In uitvoerige exercities wordt het denken van de zeventiende-eeuwse gereformeerde theoloog Francesco Turretini en de twintigste-eeuwse evangelisch-lutherse theoloog Eberhard Jüngel met elkaar in verband gebracht op de punten onafhankelijkheid en relationaliteit Gods, zonder dat dit proefschrift daarmee een studie is naar hun triniteitsleer. Turretini en Jüngel worden bewust gekozen omdat zij met het oog op de ontologische implicaties van dit theologisch spreken tot schijnbaar andere posities komen, wat niet heel vreemd is gelet op de paradigmatische omslag die in de drie tussenliggende eeuwen heeft plaatsgevonden. Zijn die werelden te verbinden? Uiteindelijk komt de auteur er niet verder mee. Hij wijst een richting aan van een mogelijk antwoord: niet kiezen voor het zwakke monisme van Turretini en Jüngel, maar proberen verder te denken op het spoor van een zwak dualisme: God is de eenheid van leven en dood ten gunste van het leven, God is de eenheid van genade en toorn ten gunste van de genade. Een boeiende studie die zijn kracht zou moeten vinden in de vergelijkende waarde in dienstbaarheid aan hedendaagse vragen, maar daarin (ook dat is resultaat van onderzoek!) niet echt verder komt. De eigen denkrichting van de auteur is niet onverdienlijk, maar niet zonder vragen. (Robert Jan Peeters)

Wanneer de schepping kreunt in barensweeën: Hedendaagse reflecties over schepping (Logos, 3), red. A. Decoene e.a., Antwerpen, Halewijn, 2008; 176 blz., € 17,-, ISBN 978-90-8528-072-9.

De *Leuvense Ontmoetingen rond Geloof, Openbaring en Spiritualiteit (LOGOS)* hebben een derde publicatie opgeleverd, ditmaal een boek over scheppingsgeloof. De inleiding van de bundel wijst erop dat het thema schepping is verwaarloosd in de theologische reflectie in de laatste decennia maar dat de ecologische crisis de aandacht ervoor opnieuw gestimuleerd heeft. De aandacht kan steunen op 'kerken en kerkgemeenschappen die verwickeld zijn geraakt in concrete praxes en zoekprocessen'. De betekenis van de lotsverbondenheid, zo zegt de inleiding, van de geschapen wereld en de scheppende God en de vragen naar onze menselijke rol en verantwoordelijkheden maken een hedendaagse scheppingstheologie tot een zoektocht naar nieuwe samenlevings- en cultuurvormen. Met 15 korte bijdragen die geschikt zijn voor intellectuele ondersteuning van kerkelijke groepen wordt deze zoektocht concreet gemaakt, variërend van vragen over de betekenis van scheppingsgeloof in het kader van feministisch engagement tot

vragen over de betekenis ervan voor een interreligieuze dialoog. Steeds staat één gedachte als rode draad centraal, namelijk dat scheppingsdenken relationeel en contextueel is. De aard van de bijdragen is wetenschappelijk verantwoord en weerspiegelt actueel theologisch onderzoek. De stijl is veelal zodanig dat ook geïnteresseerde lezers die geen vaktheologen zijn, het betoog kunnen volgen. (Toine van den Hoogen).

K. Deurloo, *Schepping: Van Paulus tot Genesis* (Kleine Bijbelse Theologie, 4), Kampen, Kok, 2008; 164 blz., € 23,50, ISBN 978-90-435-1500-9.

Na de eerdere delen over exodus en ballingschap, over koning en tempel en over vrouw en zoon, stelt D. nu als vierde deel van zijn Kleine Bijbelse Theologie het Bijbelse thema 'schepping' centraal. Het meest sprankelende van zijn themabehandeling is het feit dat hij de Bijbel achterstevoren leest (vandaar de ondertitel): startend bij Paulus eindigt hij via de (deels hellenistische) wijsheidsliteratuur, de Psalmen en de profetische literatuur bij de aanvang van het boek Genesis. Deze volgorde gebruikt hij om te laten zien dat de gangbare uitdrukking 'Schepper van hemel en aarde' geen *epitheton ornans* is voor God, maar aangeeft hoe Gods mensbetrokken relatie al vanaf het begin toonaangevend is. D. schrijft in een vlotte, gemakkelijk toegankelijke stijl. Daarmee wordt informatie ook wel eens behoorlijk gesimplificeerd (farao Echnaton wordt bijvoorbeeld kortweg als 'rigoureuze monotheïst' aangeduid). Om een breed publiek te bereiken, zet D. zich ook sterk af tegen de idee van 'Intelligent Design'. Hoewel zijn kritiek terecht is, geeft het dit nieuwe seriedeel helaas ook het karakter van een pamflet. Een korte literatuurlijst completeert het boek. Het is jammer dat een register op Bijbelteksten ontbreekt, temeer daar dit voor de beoogde doelgroep nuttig zou zijn geweest.

(Archibald van Wieringen)

M. Rivera, *The Touch of Transcendence: A Postcolonial Theology of God*, Louisville, Westminster John Knox Press, 2007; xi+186 blz., £ 13.99, ISBN 0-664-23073-3.

Dit boek is de publicatie van R.'s doctoraats thesis (Drew University 2005). R. reclaimt het begrip transcendentie vanuit een christelijke theologische positie. Ze is zich bewust van de controversiële en moeilijke geschiedenis die het begrip kent, waarbij het begrip transcendentie vaak gefunctioneerd heeft binnen een dualistisch, patriarchaal denkkader. Toch gelooft R. in de mogelijkheden om transcendentie anders te denken. Ze ontwikkelt het concept relationele transcendentie en legt voortdurend verbanden tussen de wijze waarop het verschil tussen mens en God gedacht wordt en de wijze waarop (machts-)verschillen tussen mensen getheoretiseerd worden. Hierdoor is R. ook genoodzaakt om verschillende theologische en theoretische wetenschapsdomeinen in te zetten, zoals 'constructive theology', postmoderne filosofie, postkoloniale theorie, feministische theorie en Latina theologie. Het boek kent een mooie opbouw, waarbij verschillende stemmen elkaar kritisch aanvullen. R. start met een analyse van het begrip transcendentie in het werk van enkele 'radical orthodoxy' auteurs ('radicale transcendentie'), om daarna over te gaan naar een theologische stroming die God en schepping met elkaar kan verbinden: de bevrijdingstheologie ('intracosmische transcendentie'). Het werk van Ellacuria zet R. aan om verschil en andersheid op intermenselijk vlak verder te verkennen. Levinas (transcendentie in het gelaat van de ander), Irigaray (transcendentie in het vlees van de ander) en Spivak (transcendentie van planetarische wezens) worden achtereenvolgens bestudeerd en zetten de auteur op weg om een theologische kosmologie te ontwikkelen, waarbij de schepping de plaats is waar transcendentie, of de ander als ander, ontmoet kan worden. Een uitdagend boek dat uitnodigt tot verdere reflectie, liefst in dialoog met 'anderen'. (Anneleen Decoene)

M. Amaladoss, *The Asian Jesus*, Maryknoll, Orbis Books, 2008; xi+180 blz., £ 12.99, ISBN 978-1-57075-661-0.

A. is ook in het westen bekend als een van de Aziatische auteurs over christendom. Hij is directeur van het Instituut voor Dialoog met Kulturen en Godsdiensten in Chennai, India. In dat verband heeft hij al meerdere publicaties over beelden van Jezus in India op zijn naam staan. In dit recente boek *The Asian Jesus* werkt hij die essays verder uit. Hij doet dat door in korte hoofdstukken telkens een beeld te bespreken: Jezus als wijze, als goeroe, als waarheidszoeker, als avatar, als danser, enzovoort. Wat daarbij opvalt, is dat hij modellen neemt die voor hem dicht bij huis liggen; eerlijkheidshalve zou het boek eerder *The Indian Jesus* moeten heten. Academisch gezien is dit een vlak boek. Er is geen geëngageerde discussie met de wetenschappelijke theologie, noch met religiewetenschappen of met de geschiedenis van de godsdiensten